

Girişimcilikte Başarıya Etki Eden Kriterlerin Tespiti ve Önem Derecelerinin Belirlenmesi

Ali Sevinç¹

ÖZET

Amaç: Girişimcilikte başarıya etki eden faktörlerin literatürden tespitini yaparak, Ankara'da farklı sektörlerde görev yapan girişimcilerden alınan uzman görüşleri doğrultusunda önem sırasını belirlemektir.

Yöntem: Türkiye'de farklı sektörlerde faaliyet gösteren, farklı disiplinlerde eğitim almış, tecrübeli uzmanların görüşleri alınarak, girişimcilikte başarıya etki eden kriterler SWARA yöntemi ile analiz edilerek önem sırası belirlenmiştir.

Bulgular: yapılan analiz sonucunda önem sırasına göre, en önemli kriter risk alma, ikinci sırada yenilikçilik ve üçüncü sırada proaktiflik faktörü yer almıştır. Rekabetçilik kriteri en az ağırlık değeri ile son sırada bulunmaktadır.

Özgünlük: literatür incelenmesinde tespit edilen, girişimcilikte başarıya etki eden faktörlerin, Ankara'da faaliyet gösteren farklı sektörlerdeki girişimcilerin uzman görüşlerine göre önem sırası, SWARA yöntemiyle belirlemeye yönelik bir çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Çok Kriterli Karar Verme, SWARA Yöntemi.

JEL Kodları: M10, M11, M21.

Determination of Criteria Affecting Success in Entrepreneurship and Determination of Their Importance

ABSTRACT

Purpose: To determine the factors affecting success in entrepreneurship from the literature and to determine the order of importance in line with the expert opinions of entrepreneurs working in different sectors in Ankara.

Methodology: The criteria affecting success in entrepreneurship were analyzed by SWARA method and the order of importance was determined by taking the opinions of experienced experts from different sectors in Turkey, educated in different disciplines.

Findings: As a result of the analysis, risk-taking was the most important criterion, innovation was the second most important criterion and proactiveness was the third most important criterion. Competitiveness ranked last with the least weight value.

Originality: It is evaluated that a study to determine the importance of the factors affecting success in entrepreneurship, which were identified in the literature review, according to the expert opinions of entrepreneurs in different sectors operating in Ankara, by SWARA method will contribute to the literature.

Keywords: Entrepreneurship, Multi-Criteria Decision Making, SWARA Method.

JEL Codes: M10, M11, M21.

¹ KOSGEB Ankara Sincan Müdürlüğü, Ankara

EXTENDED ABSTRACT

Entrepreneurship is a commercial activity that includes many activities such as the emergence of new companies, the development of new products and mass production of these products, and the emergence of new business areas. Entrepreneurship is an important tool for the development of countries and the welfare of society. Entrepreneurship activities have a great impact on overcoming economic crises and improving economies.

In Turkey, the impact of entrepreneurship on the economy has been recognized and regulations are being made with different approaches to remove the obstacles in front of entrepreneurs and increase the number of entrepreneurs. The development of entrepreneurship in Turkey and the increase in the number of entrepreneurs are expected to have a positive impact on employment growth and economic growth. For this reason, in order to raise awareness of entrepreneur candidates about the factors affecting the success of entrepreneurship, it may be useful to know the factors affecting the success of entrepreneurship and to determine the importance ranking of the factors. The aim of this study is to identify the factors affecting success in entrepreneurship from the literature and to rank these factors in order of importance by SWARA method. In order to achieve this aim, entrepreneurs working in different sectors in Ankara and experts who provide consultancy to entrepreneurs were consulted to rank the importance of the factors affecting entrepreneurship.

In this study, SWARA (Step-wise Weight Assessment Ratio Analysis), which is one of the multi-criteria decision-making methods, was selected as the method. SWARA Method has an important advantage as it is an easy-to-understand method. This method provides great convenience for users when making complex decisions and setting priorities. Since it can be applied by a wide range of users, it is effectively used in various sectors and projects.

The SWARA method is used to overcome the uncertainties involved in the process of linguistic evaluation of criteria and decision options. In ambiguous situations, it is a method based on the logic of comprehension by means of relative fundamental comparisons, which can easily incorporate expert ideas or opinions into the process. In this method, expert relative opinion plays a very important role in the calculation of criteria weights. The ability and experience of the experts is an important point in determining the importance of each criterion in the SWARA method. It is a simple, subjective method that has been successfully applied in solving many problems so far and is suitable for working with experts. For these reasons, SWARA method was preferred in this study.

The most important criterion is K2 "Risk-taking" (Ranked 1st), which is the most important factor for entrepreneurship and success. K5 "Innovation" (Ranked 2nd) emphasizes the value of innovative approaches of individuals, K9 "Proactivity" (Ranked 3rd), K6 "Entrepreneurship Education" (Ranked 4th), which is a factor related to knowledge and skills acquisition. P3 "Self-confidence" (ranked 5th). It reveals the necessity of individual self-efficacy. P4 "Motivation" (ranked 6th). P8 "Capital" (ranked 7th). Indicates that financial resources, while not insignificant, lag behind other criteria. P1 "Desire to Succeed" (Ranked 8th). K10 "Leadership Skills" (ranked 9th), while K7 "Competitiveness" (ranked 10th) is rated with lower weights. K7 "Competitiveness" (ranked 10th) is rated with lower weights, but stands out as a complementary factor supporting entrepreneurship

Entrepreneurship has an impact on the creation of job opportunities, the development and spread of innovation. It also adds dynamism to economies by keeping the competitive environment alive. Entrepreneurship activities pave the way for the establishment of new businesses by encouraging business start-ups. Entrepreneurs help markets recover by supporting the overcoming of crises in times of crisis. Entrepreneurship is the driving force of economies of all sizes, regardless of the size of the economy.

Increasing the number of successful entrepreneurs has an important role in the development of entrepreneurship. It is important for both entrepreneurs and entrepreneur stakeholder organizations to know the factors affecting success in entrepreneurship in order to raise awareness of entrepreneurs. Conscious entrepreneurs are expected to perform better. Therefore, risk taking, innovation, motivation, competitiveness, capital, entrepreneurship education, proactivity and leadership skills can be useful for entrepreneurs to be aware of the factors affecting the success of entrepreneurs. In the literature review, it was found that the Risk Taking factor was mentioned many times. It emerged as the most important factor in the analysis made by SWARA method. Considering the most frequent occurrence in the literature, it is understood that this situation is consistent.

Based on the observation that the Risk Factor is very important in entrepreneurship factors, it can be stated that raising awareness of entrepreneur candidates about risk management is of great importance. Based on this result, it may be useful for KOSGEB to organize online training programs for entrepreneurs operating in the manufacturing sector who want to take part in traditional sectors.

1. GİRİŞ

Girişimcilik, yeni firmaların doğması, yeni ürünlerin geliştirilmesi ve bu ürünlerin seri üretiminin yapılması, yeni iş alanlarının ortaya çıkması gibi birçok faaliyeti barındıran ve ticari amacı olan etkinliklerdir. Ülkelerin kalkınması ve toplumun refah seviyesinin oluşmasında girişimcilik önemli bir araçtır. Ekonomik krizlerin aşılmasında ve ekonomilerin iyileşmesinde girişimcilik faaliyetlerinin etkisi büyüktür. Piyasada rekabet oluşmasını sağlayarak, ekonomik canlanmaya katkıda bulunmakta ve ekonomik büyümeye destek vermektedirler. Bu açıdan girişimcilik ülke ekonomisi açısından değerli görülmektedir (İnce, 2015). Girişimcilikte başarıya etki eden faktörlerin bilinmesi, hem girişimciler açısından hemde bu konuda çalışma yapan uzmanlar için önemlidir. Girişimciliğin başarısında etkili olan faktörler sıralanarak öne çıkan faktörleri ve önemi daha az olan faktörlerin tespiti uzman görüşü olarak Çok Kriterli Karar Verme yöntemleri (ÇKKV) ile yapmak mümkündür.

Girişimcilik, uzun süredir, istihdamın kaynağı ve ekonomik büyümenin motoru olarak görülmektedir. Japonya, Tayvan, Güney Kore, Afrika ve Çin'de istihdamın önemli kısmını girişimciler sağlamaktadır. (Chu ve diğerleri, 2011). Ulusal ve uluslararası ticaretin gelişmesinde girişimcilerin önemli bir yeri vardır. Tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de girişimcilik konusu ekonomi üzerindeki etkisi kavranmış ve farklı yaklaşımlarla girişimcilerin önlerindeki engellerin kaldırılması ve girişimci sayısının artması için düzenlemeler yapılmaktadır (Sönmez ve Toksoy 2014). Türkiye'de girişimciliğin gelişmesi, girişimci sayısının artması istihdam artışına ve ekonomik büyümeye olumlu yansıması beklenmektedir. Bu nedenle, girişimci adaylarını bilinçlendirmek için girişimciliğin başarısına etki eden faktörler hakkında bilinçlendirilmesi amacıyla girişimcilikte başarıya etki eden faktörlerin bilinmesi ve faktörlerin önem sıralamasının belirlenmesi yararlı olabilir.

Bu çalışmanın amacı; girişimcilikte başarıya etki eden faktörleri literatürden tespit ederek bu faktörleri SWARA yöntemi ile önem sırasına göre dizmektir. Bu amacı gerçekleştirmek için Ankara'da farklı sektörlerde görev yapan girişimcilerden ve girişimcilere yönelik danışmanlık yapan uzmanlardan, girişimciliğe etki eden faktörlerin önem sıralamasını yapmaları için görüş alınmıştır. Bu uzmanlar uzun yıllardır girişimci olarak farklı sektörde faaliyet gösteren, çoğunluğu birinci nesil girişimcidir. Girişimcilerin Ankara'da yerleşik olması, orta ölçekli ve büyük ölçekli firma ortaklarından oluşması nedeniyle başarılı girişimci olduğu değerlendirilen uzman grubundan görüş alınarak yapılan bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın izleyen kısmında literatürdeki yapılan çalışmalar sunulmuş, sonra çok amaçlı optimizasyon yaklaşımı ve bu bağlamda kullanılan çözüm metodu hakkında kısa bir açıklama yapılmıştır. daha sonra da çalışma kapsamında geliştirilen modelin detayları ve işleyişi aktarılmıştır. Son olarak yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular ve çıkarımlar sunulmuştur.

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Konuya ilişkin literatür anaşılrlığı sağlamak amacıyla kronolojik bir sıralama ile aşağıdaki Tablo 1'de sunulmuştur. Yapılan literatür incelenmesinde, Utku ve Ayduğ (2024) çalışmasında kriter olarak; ilk yatırım, finansmana erişim, ağırlar, güven, paylaşılan vizyon, eğitim ve deneyim, kullanarak, girişimcilik başarısını etkileyen faktörleri kaynak temelli bir yaklaşımla SWARA yöntemi ile analiz ederek bir karar verme modeli geliştirmiştir. Girişimcilik başarısında etkili olan finansal, sosyal ve beşeri sermaye kriterleri önceliklendirilmiştir. Kriter ağırlıklandırmasında enerji, otomotiv, petrol, elektrik ve hizmet sektörlerindeki deneyimleri ve üçüncü departmanlarda girişimcilik faaliyetlerini yürütme becerileri olan beş uzmandan görüş alınmıştır. Kiraz ve Eski (2019) çalışmasında 69 kişi üzerinde anket uygulayarak girişimciliği etkileyen özgüven, bireysel risk alma davranışı, yeniliğe açıklık, kontrol odağı, kararlılık, sosyallik, yaratıcılık, liderlik, araştırma ruhu, iş etiği ve takım ruhu kriterleri ile SWARA yöntemi ile ağırlıkları hesaplanmıştır. Uygulama bire bir bireyler üzerinde olmuştur. Bu çalışmada, konusunda uzman farklı disiplinlerde uzmanlığı bulunan ve farklı alanlarda üretim yapan, çoğunluğu KOBİ ölçekli işletme sahibi ve birinci nesil girişimci, işletme sahipleri hem çalışan sayısında hem yıllık net satış hâsıla olarak belli bir büyüme sağlamış Mikro ölçekli küçük ve orta ölçekli işletmeye ulaşan sanayiciler uzman olarak seçilmiştir. Utku ve Ayduğ (2024) ve Kiraz ve Eski (2019) çalışmaları ile SWARA yöntemi kullanılmış, yöntem aynı olmakla beraber çalışmada kullanılan kriterler farklıdır. Utku ve Ayduğ (2024) çalışmasındaki finansmana erişim kriteri haricinde tüm kriterler farklıdır. Veri kümesi ve çalışma yapılan coğrafi bölge farklıdır. Dokuz uzmandan ve çoğunluğu farklı alanda faaliyet gösteren ve birinci nesil girişimciden görüş alınmıştır. Bu uzmanların orta ölçekli ve büyük ölçekli işletme sahibi ve ortağıdır. Bir kısmı KOBİ ölçekli ve içlerinden çeşitli sektörlerde işletme kurulmasına öncülük etmiş ve halen büyük işletmede yöntemim kurulu üyeliği yapmış ve halen danışma kurulu üyeliği yapan uzman yer aldığı uzman grubundan görüş alınmıştır. Bu özellikler diğer çalışmalardan farklı kılmaktadır.

Tablo 1. Literatür taraması

Yazar(lar)	Kullanılan Yöntem	Çalışma Konusu	Elde Edilen Bulgular
Tsai ve diğerleri (2014)	ANP ve VIKOR	Girişimcilik politikalarının etkinliğinin değerlendirilmesi	Tayvan'da girişimcilik stratejisinin temelini oluşturmak için politika etkinliği değerlendirilmesi ve iyileştirilmeye yönelik bir model önerilmiştir.
Okan ve diğerleri (2016)	AHP	Türkiye'de girişimcilikte sosyal sermayeyi temsil eden kriterlerin tespit edilmesi ve önem düzeylerinin belirlenmesi	Kamu kurum ve yetkilileri ile ilişkilerin en önemli ana boyut olduğunu, diğer kişi-kurum-dernek, sivil toplum kuruluşları ile ilişkilerin ise diğer işletmelerin yöneticileri boyutundan nispeten daha düşük bir öneme sahip olduğu tespit edilmiştir.
Ömürbek ve Karataş (2018)	ENTROPİ, MAUT ve SAW	Türkiye'de girişimci ve yenilikçi 50 üniversitenin 2016 yılı performansı değerlendirilmesi	En yüksek ağırlık değerine sahip kriterin fikri mülkiyet hakkı olduğu belirlenmiştir. Performans değerlendirmesi sıralamasında, Sabancı Üniversitesi ilk sırada, Orta Doğu Teknik Üniversitesi her iki yöntem için de ikinci sırada yer almıştır. Her iki farklı yöntemde de benzer sonuçlar elde edilmiştir.
Martin ve Pandiammal (2018)	VIKOR ve LONSM	Kadın girişimcilerin sorunlarının analizi	Kadın girişimcilerin sorunlarını çözmeye yöneliktir.
Arias ve Botero (2019)	AHP	Sosyal girişimciliğin etkisi	Sosyal girişimciliğin değerlendirmesinde kullanılan kriterler, daha esnek hale getirilmiştir.
Kiraz ve Eski (2019)	SWARA	Girişimcilik düzeyini etkileyen kriter ağırlıklarının belirlenmesi	Özgüven, bireysel risk alma davranışı, yeniliğe açıklık, kontrol odağı, kararlılık, sosyallik, yaratıcılık, liderlik, araştırma ruhu, ticari etik ve takım ruhu gibi özelliklerin girişimcilik düzeyinde etkili kriterler olduğu görülmektedir. Ayrıca 69 kişiye anket uygulanmış olup, katılımcılardan sorulara kendilerine en uygun cevapları vermeleri ve son olarak girişimcilik ruhu açısından kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Elde edilen bulgulara göre bir yaşam biçimi olan girişimcilik eğiliminin sonradan kazanılabilen bir yaklaşım olduğu konusunda farkındalık oluşturmaya beklenmektedir.
Karimi ve diğerleri (2019)	ANP ve DEMATEL	Sanayi işletmelerinde girişimcilik politikası ve yenilikçilik göstergelerinin değerlendirilmesi	Yapay Sinir Ağı modeli, Çok Katmanlı Algılayıcı (MLP) Sinir Ağı tasarlanmıştır.
Altıntaş (2021)	CRITIC, ENTROPİ ve SWARA	Şanghay İşbirliği Örgütü'ne üye ülkelerde küresel girişimcilik endeksi değerlerinin tespiti için bileşenin önem derecelerinin belirlenmesi	Şanghay İşbirliği Örgütü'ne üye ülkelerde girişimcilik yeteneğinin, girişimcilik tutumlarından ve amaçlarından daha fazla önemsedigi tespit edilmiştir.
Çınaroğlu (2021)	CRITIC ve MARCOS	Türkiye'de üniversitelerin 2020 yılı yenilikçilik ve girişimcilik performanslarının değerlendirilmesi	ODTÜ, Bilkent ve İstanbul Teknik Üniversitesi yenilikçilik ve girişimcilik açısından ileri gelen üniversiteler olduğu belirlenmiştir. Yenilikçilik ve girişimcilik anlamında eksiklikleri saptanan üniversitelerin zayıf yönleri ele alınarak iyileştirme önerileri geliştirilebilir.
Oğuz (2022)	ENTROPİ, EDAS ve TOPSIS	Türkiye'de girişimci ve yenilikçi üniversitelerin değerlendirilmesi	Her iki yöntemde de Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin ilk sırada yer aldığını göstermektedir. Bulguların TUBİTAK'ın sonuçları ile tutarlı olduğu görülmektedir.
Maruf ve diğerleri (2023)	CRITIC ve MAIRCA	Türkiye'deki Büyükşehirlerin girişimci dostu özellikleri yönüyle sıralaması	Türkiye'deki büyükşehirler girişimci dostu özellikleri sıralanmıştır. İlk üç sırada İstanbul, İzmir, Tekirdağ son sırada Mardin yer almıştır.

Tablo 1. (Devamı)

<i>Yazar(lar)</i>	<i>Kullanılan Yöntem</i>	<i>Çalışma Konusu</i>	<i>Elde Edilen Bulgular</i>
Nguyen ve Chu (2023)	DEMATEL, ANP ve PROMETHEE II	Start-up firmaları sıralamak ve faktörler arasındaki ilişkilerin incelenmesi	Girişim sıralamasını kolaylaştıran ve faktörler arasındaki ilişkileri inceleyen hibrit bir DEMATEL-ANP tabanlı bulanık PROMETHEE II modeli önerilmiştir.
Dixit ve diğerleri (2023)	AHP, DEMATEL ve TOPSİS	Eğitim kurumlarında sürdürülebilir girişimcilik tutumunun gelişimine katkıda bulunan faktörlerin incelenmesi	Eğitim kurumlarının tasarlanan müfredatın, geleceğin girişimcilerin sürdürülebilir girişimci tutum geliştirmek amacıyla kullanılabilir
Şenyuva (2024)	DEMATEL	Girişimci olma kararını etkileyen faktörlerin analizi	Sosyal normların etkileme gücünün yüksek olduğu ve özellikle özgüven ve yenilikçilik kriterlerinin diğer kriterler ile yoğun ilişkide olması nedeniyle ağırlık kazandığı karmaşık bir etkileşim yapısını göstermiştir. U1 ve U2 kodlu üniversitelerin en girişimci ve yenilikçi üniversiteler olduğu tespit edilmiştir. farklı kriter ağırlıklarına sahip farklı ÇKKV yöntemlerinin üniversite sıralamalarını nasıl etkileyebileceğini araştırmayı ve bu farklılıklara katkıda bulunan nedenleri tespit etmeye katkı verebilir.
Elevli ve Elevli (2024)	ENTROPİ, Gri İlişkisel Analiz ve PROMETHEE	Türkiye'deki üniversiteler 2022 Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi'ne göre değerlendirilmesi	Kaynak temelli bir yaklaşımla girişimci başarısını etkileyen en önemli kriterin deneyim, ardından paylaşılan vizyon, ağlar, finansmana erişim, eğitim, ilk yatırım ve güven olduğu tespit edilmiştir.
Utku ve Ayduğ (2024)	SWARA	Kaynak temelli bir yaklaşımla girişimci başarısını etkileyen faktörlerin analiz edilerek bir karar alma modeli geliştirilmesi	Kuruluşların yeni sosyal girişimcilere potansiyel engeller hakkında önerilerde bulunmasına yardımcı olabilir ve bu da girişimcilerin fikirlerinden vazgeçme sayısını azaltmaya katkı sağlayabilir.
Keleş ve diğerleri (2024)	Fuzzy Delphi, Geliştirilmiş Bulanık SWARA ve Bulanık WASPAS	Sosyal girişimciliğin önündeki engellerin aşılması	

3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Girişimci, yeni işletme kuran, emek, hammadde ve diğer varlıkları ile daha büyük değer oluşturmak amacıyla bir araya getiren kişi” olarak tanımlanmaktadır. Girişimci risk almasına rağmen, fırsatları yakalamak için kar etmeye ve sermayesini büyütme çalışır. Ayrıca, üretim faktörlerini birleştirerek finansman kaynakları ulaşan ve pazarları bulmaya çalışır (Bozkurt ve Alparslan, 2013). Başka bir tanımda girişimci, başkalarının göremediği fırsatları gören ve iş fikrine dönüştüren bireydir. Karşılaştığı fırsatları değerlendirerek işi planını geliştiren, çalışanları motive eden, girdiyi çıktıya karlı bir şekilde müşterilerine sunan kişidir (Boz ve diğerleri, 2020). Buna ilaveten, girişimci “yenilikleri ekonomik ürünlere dönüştürmek için inovasyonu, finansı ve iş zekasını üstlenen kişiler” olarak tanımlanmaktadır. Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere girişimciler çok yönlü bir fonksiyona ve meziyete sahiptir (Çiçek ve Karakaş, 2020).

Girişimciler birey ve toplum için değer oluşturmakta, getirdiği yeniliklerle ekonomik sistem içerisinde sosyolojik değişikliklere neden olmaktadır (Çiçek ve Karakaş, 2020). Girişimci sadece finansal risk almamakta, psikolojik ve sosyal riskler de almaktadır. Çünkü yeni ve değerli şeyler üretme ve fırsatları gözlemleyip gerçekleştirmeye çalışması risk barındırmaktadır (Vatansever, 2012).

Girişimcilik, yenilikçi fikirlerin oluşturulması, bunların hayata geçirilmesi ve ekonomik kaynakların aktif hale getirilmesi ile ekonomik aktivitelerin daha geniş bir alana yaygınlaşmasına katkıda bulunur. Girişimciler, yeni istihdam alanları oluşturmakta ve gelir ve refah artışına yol açmaktadır. Bununla birlikte ülke kalkınmasına katkı sağlamaktadırlar. Piyasada yaşanan hareket, rekabeti getirmekte, en uygun endüstrilerin ve firma alternatiflerinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Mevcut firmalarda kalite ve hizmet standartlarının artmasına neden olmaktadır. Bu döngü girişimciliğin ülke ekonomisinin büyüme üzerinde anlamlı etkisi olmaktadır (Ağır ve Kara, 2017).

Risk alma, yenilikçilik, proaktiflik ve rekabetçi saldırganlık gibi girişimcilikle ilişkili kavramlar literatürde geçmektedir. Bu özelliklerin, girişimciliğe yönelimi etkilediği ifade edilmektedir (Akarsu ve Döven, 2022; Boz ve diğerleri, 2020). Türkiye’de girişimcilik özellikleri ile ilgili yapılan çalışmalarda, risk alma, başarıya ihtiyacı ve yenilikçiliğin öne çıktığı belirtilmektedir (Bozkurt ve Alparslan, 2013). Girişimcinin çalıştığı sektör fark etmeksizin işinde başarılı olması için girişimcinin bireysel özelliklerinin yanında motivasyonunu koruması

önemli bir husustur (İnce, 2015). Girişimciler görevini iyi yapması, yeterli bir performans göstermesi için bilgi, tecrübe, yetenek ve kişilik özelliklerine sahip olması önemlidir (Çetin ve Varoğlu, 2009).

Girişimcilik faaliyetlerinin sürdürülebilirliği için girişimcinin liderliği ve rekabetçilik yönü önemlidir (Porcar ve diğerleri, 2018). Ayrıca kurumsal girişimcilikte motivasyon ve finansal kaynaklara erişime önem verilmektedir (Srivastava ve Agrawal 2010). Girişimcinin işini geliştirmesi ve büyümesinde finansmana finansal erişim, liderlik ve motivasyon faktörünün etkisi olduğu açıktır. Girişimcilerin başarısına etki eden bazı faktörler literatürden tespit edilmiştir. Bu faktörlerin listesi Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Girişimciliğe etki eden faktörler listesi

No.	Faktörler	Referanslar
1	Başarma İhtiyacı	Boz ve diğerleri (2020), İnce (2015), Çiçek ve Karakaş (2020), Bozkurt ve Alparslan (2013)
2	Risk Alma	Lee and Yang (2013), Sönmez ve Toksoy (2014), Akarsu ve Döven (2022), Boz ve diğerleri (2020), İnce (2015), Alpkan ve diğerleri (2005), Altıntaş (2021), Bonet ve diğerleri (2011), Srivastava ve Agrawal (2010), Bozkurt ve Alparslan (2013)
3	Özgüven	Maczulskij ve Viinikainen (2023)
4	Motivasyon	Porcar ve diğerleri (2018), Sönmez ve Toksoy (2014), Çiçek ve Karakaş (2020), Srivastava ve Agrawal (2010)
5	Yenilikçilik	Sönmez ve Toksoy (2014), Akarsu ve Döven (2022), Boz ve diğerleri (2020), İnce (2015), Alpkan ve diğerleri (2005), Altıntaş (2024), Bonet ve diğerleri (2011), Bozkurt ve Alparslan (2013)
6	Girişimcilik Eğitimi	Çiçek ve Karakaş (2020), Safitri ve diğerleri (2024), Bozkurt ve Alparslan (2013)
7	Rekabetçilik	Akarsu ve Döven (2022), İnce (2015), Boz ve diğerleri (2020), Sönmez ve Toksoy (2014), Safitri ve diğerleri (2024)
8	Sermaye	Lee ve Yang (2013), Çiçek ve Karakaş (2020), Safitri ve diğerleri (2024)
9	Proaktiflik	Akarsu ve Döven (2022), İnce (2015), Alpkan ve diğerleri (2005), Boz ve diğerleri (2020), Bonet ve diğerleri (2011), Bozkurt ve Alparslan (2013)
10	Liderlik Becerileri	Porcar ve diğerleri (2018), İnce (2015), Bonet ve diğerleri (2011), Srivastava ve Agrawal (2010)

Girişimciliğin başarısına etki eden faktörler literatürden tespit edilmiştir. Bu faktörler önem derecesine göre sıralama yapmaları için farklı sektörlerde faaliyet gösteren, farklı alanlarda uzmanlığı olan ve çoğunluğu girişimcilerden oluşan uzmanların görüşlerine sunulmuştur. Bu uzmanların eğitimi, tecrübesi ve çalıştığı sektörler farklıdır. Görüş alınan bir uzman, kendi çabasıyla yazılım kodlamayı öğrenmiş, üniversite mezunu, 25 yıl iş tecrübesi olan, yazılım firması sahibidir. Diğer bir uzman sağlık cihazı üretmektedir. Dört yıl iş tecrübesi bulunmaktadır. Görüş alınan farklı bir uzman, sağlık sektöründe cihaz üretmekte olup, mesleği bilgisayar mühendisi ve dört yıl iş tecrübesi bulunmaktadır. Boru hatları imalatı yapan girişimci, otuz yıl üzerinde iş tecrübesi bulunmakta, mesleği makine mühendisidir. Görüş veren başka bir uzman akü sektöründe faaliyet gösteren bir firmada görev yapmaktadır. İşletme mezunu ve 35 yılı aşkın iş hayatının içerisinde yer almaktadır. Görüşü alınan diğer uzman ise konveyör imalatı yapan firmanın ortağı olup, 20 yıl üzerinde bu işi yapmaktadır. Mesleği endüstri mühendisidir. Gıda sektöründe faaliyet gösteren uzmanın 20 yıl üzerinde iş deneyimi vardır. Alanında görüş alınan başka uzman ise metal sektöründe üretim yapmakta ve 20 yıl iş tecrübesi bulunmaktadır. Son olarak, görüş veren uzmanın, 25 yıl iş deneyimi bulunmaktadır. Bu uzman üniversite mezunudur. Çok sayıda girişimcilik eğitimi vermiştir.

4. YÖNTEM

Bu çalışmada, yöntem olarak ÇKKV yöntemlerinden olan SWARA (Step-wise Weight Assessment Ratio Analysis) seçilmiştir. SWARA, 2010 yılında Kersuliene, Zavadskas ve Turskis tarafından geliştirilen çok kriterli değerlendirmeler yapmak için kullanılan bir analitik yöntemdir. Karar vericilerin göreceli önem sıralamalarına dayalı olarak işlemler gerçekleştirilir ve ağırlıklandırma yapılır. SWARA Yöntemi, kolay anlaşılır bir yöntem olması nedeniyle önemli bir avantaja sahiptir. Bu yöntem, karmaşık kararlar alınırken ve öncelikler belirlenirken kullanıcılar için büyük bir kolaylık sağlar. Geniş bir kullanıcı kitlesi tarafından uygulanabilir olması nedeniyle çeşitli sektörlerde ve projelerde etkin bir şekilde kullanılmaktadır (Keršuliene ve diğerleri, 2010).

SWARA yöntemi, ölçütlerin ve karar seçeneklerinin dilbilimsel değerlendirilmesi sürecinde yer alan belirsizliklerin üstesinden gelmek için kullanılır. Belirsiz durumlarda, göreceli temel mukayeseler vasıtasıyla kavranılması mantığa dayanan, uzman fikirlerini veya düşüncülerini kolaylıkla sürece dahil edebilen yöntemdir. Bu yöntemde ölçüt ağırlıklarının hesaplanmasında uzman göreceli fikri çok önemli rol oynamaktadır. Uzmanların yeteneği ve tecrübesi, SWARA yönteminde her ölçütün önemini belirlemede önemli bir noktadır. Bugüne kadar birçok problemin çözümünde başarı ile uygulanmış, basit, uzmanlarla

birlikte çalışmaya uygun, subjektif bir yöntemdir (Özbek, 2017). Bu nedenlerle yapılan bu çalışmada SWARA yöntemi tercih edilmiştir (Kouchaksaraei ve diğerleri, 2015). SWARA yöntemini kullanarak ölçütlerin göreceli ağırlıklarının belirlenme süreci beş adımdan oluşmaktadır (Alimardani ve diğerleri, 2013; Zolfani ve diğerleri, 2013; Stanujkic ve diğerleri, 2015)

Aşama 1. Kriterlerin sıralanması ve göreceli önem puanlarının belirlenmesi: Kriterler ve karar vericiler belirlendikten sonra karar vericiler, kriterleri kendi belirlediği önem derecesine göre sıralar. Daha sonraki kriterlerin önem düzeylerini belirlemeye başlar. İkinci kriterden itibaren her bir kriteri (j) bir sonraki kriter ($j+1$) ile kıyaslayarak kriterlere 0-1 arasında bir değer (s_j) atar. Kriterlere verilen değerlerin $0 \leq s_j \leq 1$ olması gerekmektedir. Ölçütler, uzman görüşü doğrultusunda önem sırasına göre azalan düzeyde sıralanır. Birden fazla uzman ölçütleri değerlendirecekse, her bir uzmanın bireysel değerlendirme sonucu azalan düzeyde sıralanır, ölçütlerin geometrik ortalaması alınarak genel bir sıralama yapılır.

Aşama 2. Katsayı değerinin (Önem vektörü k_j) hesaplanması: Karar vericilerin değerlendirmesi sonucunda tespit edilen, göreceli önem puanları Eşitlik 1'e göre işlem yapılır ve katsayı değerleri bulunur. En üst sıradaki kritere (En önemli olduğu değerlendirilen kritere) "1" değeri verilir (Eşitlik 1).

$$k_j = \begin{cases} 1, & j = 1 \\ s_j + 1, & j > 1 \end{cases} \quad (1)$$

Aşama 3. Düzeltilmiş ağırlıkların (Yeni önem vektörü v_j) hesaplanması: Düzeltilmiş ağırlıklar (Yeni önem vektörü) Eşitlik 2 kullanılarak hesaplanır.

$$f(x) = \begin{cases} 1, & j = 1 \\ \frac{v_{j-1}}{k_j}, & j > 1 \end{cases} \quad (2)$$

Aşama 4. Her karar vericinin göreceli önem ağırlıklarının (w_j) hesaplanması: Her bir karar verici için göreceli ağırlıkları Eşitlik 3'e göre hesaplanır.

$$w_j = \frac{v_j}{\sum_{j=1}^n v_j} \quad (3)$$

Aşama 5. Nihai ağırlıkların (W_j) hesaplanması: Her bir karar vericinin değerlendirmesinde hesaplanan göreceli ağırlıkların ortalaması alınarak nihai ağırlıklar hesaplanır.

5. UYGULAMA

Girişimcilikte başarıya etki eden faktörlerin önem sırasını belirlemek amacıyla uzmanların görüşleri alınmıştır. Her bir uzman, birinci sıraya en önemli gördüğü kriteri yerleştirirken, ikinci sıraya birinci sıradan sonra önemli gördüğü kriteri koymuştur. Sıralama en önemli olandan en az önemli olana doğru yapılmıştır. Faktörlerin önem sıralamasının geometrik ortalaması alınmış ve sıralama yapılmıştır. Karar matrisi Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Girişimciliğe etki eden faktörlerin karar matrisi

Girişimci/ Uzman	Girişimciliğe Etki Eden Faktörler	1. Uzman	2. Uzman	3. Uzman	4. Uzman	5. Uzman	6. Uzman	7. Uzman	8. Uzman	9. Uzman	Geometrik Ortalama	Sıralama
K1	Başarma İhtiyacı	7	8	6	8	8	8	9	8	1	6,139	8
K2	Risk Alma	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1,080	1
K3	Özgüven	5	6	4	6	6	6	4	6	3	4,975	5
K4	Motivasyon	4	4	7	5	5	5	8	5	4	5,077	6
K5	Yenilikçilik	3	2	5	2	2	2	1	2	5	2,375	2
K6	Girişimcilik Eğitimi	9	5	2	4	4	4	10	4	6	4,812	4
K7	Rekabetçilik	8	9	9	9	9	9	7	9	7	8,400	10
K8	Sermaye	10	7	3	7	7	7	3	7	8	6,123	7
K9	Proaktiflik	6	3	10	3	3	3	6	3	9	4,520	3
K10	Liderlik Becerileri	2	10	8	10	10	10	2	10	10	6,822	9

Tablo 2'de uzmanların görüşlerine göre girişimcilikte başarı faktörlerinin sıralaması yapılmıştır. Daha sonra her bir kriterin önem ağırlıkları için tekrar aynı uzmanların, görüşlerine sunulmuştur. Uzman sayısı kadar sıralama ve kriter ağırlığı ortaya çıkmıştır. Görüş veren her bir uzmanın farklı disiplinlerde uzmanlığı bulunmaktadır. Çoğunluğu farklı sektörlerde girişimci olarak faaliyet göstermektedir. Uzman olarak görüş veren az sayıda uzman ise girişimcilere danışmanlık ve yönderlik yapan uzmanlardan oluşmaktadır. Literatürde geçen girişimcilikte başarıya etki eden faktörlerin önem sıralamasını yapmaları istenmiştir. İki

aşamada görüşleri alınan uzmanların, ilk aşamada önem sırasını yapmaları istenmiş, yapılan önem sırası sonuçlarının geometrik ortalaması alındıktan sonra ikinci defa uzmanlardan kriterlerin önem sırasını yapmaları istenmiştir. Önem sırası ve ikinci aşamadaki her bir uzman önem sırası yapmaları ve s_i , k_i ve q_i değerlerinin hesaplamaları w_i ağırlıklarının hesaplamaları yapılmıştır. Görüşü alınan her bir uzmanın önem ağırlıklarını içeren değerlendirmeler, Tablo 4-12'de verilmiştir.

Tablo 4. Birinci uzmanın girişimcilik faktörleri önem sıralaması

Kriter	Sıra	Önem Sırası	s_j	k_j	q_j	w_j
K2	1,080	1		1	1,000	0,174
K5	2,375	2	0,10	1,10	0,909	0,158
K9	4,520	3	0,20	1,2	0,758	0,132
K6	4,812	4	0,05	1,05	0,722	0,125
K3	4,975	5	0,15	1,15	0,627	0,109
K4	5,077	6	0,20	1,2	0,523	0,091
K8	6,123	7	0,35	1,35	0,387	0,067
K1	6,139	8	0,15	1,15	0,337	0,059
K10	6,822	9	0,25	1,25	0,269	0,047
K7	8,400	10	0,20	1,2	0,225	0,039

Tablo 5. İkinci uzmanın girişimcilik faktörleri önem sıralaması

Kriter	Sıra	Önem Sırası	s_j	k_j	q_j	w_j
K2	1,080	1		1	1,000	0,257
K5	2,375	2	0,25	1,25	0,800	0,205
K9	4,520	3	0,5	1,5	0,533	0,137
K6	4,812	4	0,25	1,25	0,427	0,109
K3	4,975	5	0,35	1,35	0,316	0,081
K4	5,077	6	0,2	1,2	0,263	0,068
K8	6,123	7	0,4	1,4	0,188	0,048
K1	6,139	8	0,3	1,3	0,145	0,037
K10	6,822	9	0,2	1,2	0,121	0,031
K7	8,400	10	0,15	1,15	0,105	0,027

Tablo 6. Üçüncü uzmanın girişimcilik faktörleri önem sıralaması

Kriter	Sıra	Önem Sırası	s_j	k_j	q_j	w_j
K2	1,080	1		1	1,000	0,213
K5	2,375	2	0,4	1,4	0,714	0,152
K9	4,520	3	0,1	1,1	0,649	0,138
K6	4,812	4	0,1	1,1	0,590	0,126
K3	4,975	5	0,2	1,2	0,492	0,105
K4	5,077	6	0,3	1,3	0,378	0,081
K8	6,123	7	0,4	1,4	0,270	0,058
K1	6,139	8	0,2	1,2	0,225	0,048
K10	6,822	9	0,1	1,1	0,205	0,044
K7	8,400	10	0,2	1,2	0,171	0,036

Tablo 7. Dördüncü uzmanın girişimcilik faktörleri önem sıralaması

Kriter	Sıra	Önem Sırası	s_j	k_j	q_j	w_j
K2	1,080	1		1	1,000	0,301
K5	2,375	2	0,5	1,5	0,667	0,201
K9	4,520	3	0,4	1,4	0,476	0,143
K6	4,812	4	0,2	1,2	0,397	0,120
K3	4,975	5	0,4	1,4	0,283	0,085
K4	5,077	6	0,45	1,45	0,195	0,059
K8	6,123	7	0,6	1,6	0,122	0,037
K1	6,139	8	0,5	1,5	0,081	0,025
K10	6,822	9	0,4	1,4	0,058	0,018
K7	8,400	10	0,5	1,5	0,039	0,012

Tablo 8. Beşinci uzmanın girişimcilik faktörleri önem sıralaması

<i>Kriter</i>	<i>Sıra</i>	<i>Önem Sırası</i>	<i>sj</i>	<i>kj</i>	<i>qj</i>	<i>wj</i>
K2	1,080	1		1	1,000	0,201
K5	2,375	2	0,15	1,15	0,870	0,174
K9	4,520	3	0,25	1,25	0,696	0,139
K6	4,812	4	0,2	1,20	0,580	0,116
K3	4,975	5	0,25	1,25	0,464	0,093
K4	5,077	6	0,2	1,20	0,386	0,077
K8	6,123	7	0,2	1,20	0,322	0,065
K1	6,139	8	0,2	1,20	0,268	0,054
K10	6,822	9	0,25	1,25	0,215	0,043
K7	8,400	10	0,15	1,15	0,187	0,037

Tablo 9. Altıncı uzmanın girişimcilik faktörleri önem sıralaması

<i>Kriter</i>	<i>Sıra</i>	<i>Önem Sırası</i>	<i>sj</i>	<i>kj</i>	<i>qj</i>	<i>wj</i>
K2	1,080	1		1	1,000	0,232
K5	2,375	2	0,35	1,35	0,741	0,172
K9	4,520	3	0,05	1,05	0,705	0,163
K6	4,812	4	0,1	1,1	0,641	0,149
K3	4,975	5	0,5	1,5	0,428	0,099
K4	5,077	6	0,4	1,4	0,305	0,071
K8	6,123	7	0,6	1,6	0,191	0,044
K1	6,139	8	0,3	1,3	0,147	0,034
K10	6,822	9	0,55	1,55	0,095	0,022
K7	8,400	10	0,45	1,45	0,065	0,015

Tablo 10. Yedinci uzmanın girişimcilik faktörleri önem sıralaması

<i>Kriter</i>	<i>Sıra</i>	<i>Önem Sırası</i>	<i>sj</i>	<i>kj</i>	<i>qj</i>	<i>wj</i>
K2	1,080	1		1	1,000	0,175
K5	2,375	2	0,05	1,05	0,952	0,166
K9	4,520	3	0,1	1,1	0,866	0,151
K6	4,812	4	0,15	1,15	0,753	0,132
K3	4,975	5	0,2	1,2	0,627	0,110
K4	5,077	6	0,25	1,25	0,502	0,088
K8	6,123	7	0,3	1,3	0,386	0,067
K1	6,139	8	0,35	1,35	0,286	0,050
K10	6,822	9	0,4	1,4	0,204	0,036
K7	8,400	10	0,4	1,4	0,146	0,025

Tablo 11. Sekizinci uzmanın girişimcilik faktörleri önem sıralaması

<i>Kriter</i>	<i>Sıra</i>	<i>Önem Sırası</i>	<i>sj</i>	<i>kj</i>	<i>qj</i>	<i>wj</i>
K2	1,080	1		1	1,000	0,239
K5	2,375	2	0,3	1,3	0,769	0,184
K9	4,520	3	0,3	1,3	0,592	0,141
K6	4,812	4	0,25	1,25	0,473	0,113
K3	4,975	5	0,2	1,2	0,394	0,094
K4	5,077	6	0,4	1,4	0,282	0,067
K8	6,123	7	0,25	1,25	0,225	0,054
K1	6,139	8	0,2	1,2	0,188	0,045
K10	6,822	9	0,25	1,25	0,150	0,036
K7	8,400	10	0,3	1,3	0,116	0,028

Tablo 12. Dokuzuncu uzman girişimcilik faktörleri önem sıralaması

Kriter	Sıra	Önem Sırası	sj	kj	qj	wj
K2	1,080	1		1	1,000	0,215
K5	2,375	2	0,25	1,25	0,800	0,172
K9	4,520	3	0,15	1,15	0,696	0,150
K6	4,812	4	0,25	1,25	0,557	0,120
K3	4,975	5	0,25	1,25	0,445	0,096
K4	5,077	6	0,35	1,35	0,330	0,071
K8	6,123	7	0,2	1,2	0,275	0,059
K1	6,139	8	0,25	1,25	0,220	0,047
K10	6,822	9	0,2	1,2	0,183	0,039
K7	8,400	10	0,25	1,25	0,147	0,032

Tablo 13’de uzmanların görüşleri neticesinde kriterler için elde edilen aritmetik ve geometrik ortalamalar verilmiştir. Aritmetik ve geometrik ortalama sonuçlarına göre, risk kriteri en yüksek ağırlığa sahip olarak birinci sırada yer almıştır. Son sırada ise rekabetçilik kriteri yer almıştır.

Tablo 13. Girişimcilik faktörlerin genel sıralaması

Sıra No	Kriter	Aritmetik Ort	Geometrik Ort	Sıralama
1	K2 (Risk Alma)	0,223	0,220	1
2	K5 (Yenilikçilik)	0,176	0,175	2
3	K9 (Proaktiflik)	0,144	0,144	3
4	K6 (Girişimcilik Eğitimi)	0,123	0,123	4
5	K3 (Özgüven)	0,097	0,096	5
6	K4 (Motivasyon)	0,075	0,074	6
7	K8 (Sermaye)	0,055	0,054	7
8	K1 (Başarma İhtiyacı)	0,044	0,043	8
9	K10 (Liderlik Becerileri)	0,035	0,033	9
10	K7 (Rekabetçilik)	0,028	0,026	10

Tabloya göre, en önemli kriter K2 “Risk Alma” (1. Sırada) olup, girişimcilik ve başarı için en önemli faktör olarak öne çıkmıştır. K5 “Yenilikçilik” (2.Sırada), bireylerin yenilikçi yaklaşımlarının değerini vurgularken, K9 “Proaktiflik” (3. Sırada), K6 “Girişimcilik Eğitimi” (4. Sırada) olup, bilgi ve beceri kazanımı ile ilgili bir faktördür. K3 “Özgüven” (5. Sırada). Bireysel öz yeterliliğin gerekliliğini ortaya koyuyor. K4 “Motivasyon” (6.Sırada). K8 “Sermaye” (7. Sırada). Finansal kaynakların diğer kriterlerin gerisinde kaldığını gösteriyor. K1 “Başarma Arzusu” (8. Sırada). Başarı arzusu ile bireysel motivasyon arasındaki ilişkiye dikkat çekerken, K10 “Liderlik Becerileri” (9. Sırada). K7 “Rekabetçilik” (10. Sırada) daha düşük ağırlıklarla değerlendirilmekle birlikte girişimciliği destekleyen tamamlayıcı unsur olarak öne çıkıyor.

6. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Girişimcilik, ekonomik büyümeye destek vererek toplumsal refah artışına katkı vermektedir. Yeni iş imkânlarının oluşturulmasında, yenilikçiliğin gelişmesine ve yaygınlaşmasına etkisi bulunmaktadır. Ayrıca rekabet ortamını canlı tutarak ekonomilere dinamizm katmaktadır. Girişimcilik faaliyetleri, iş kurmayı teşvik ederek yeni işletmelerin kurulmasına önayak olmaktadır. Girişimciler, kriz dönemlerinde krizlerin aşılmasına destek vererek piyasaların iyileşmesine yardımcı olmaktadır. Girişimcilik, ekonomi büyüklüğü fark etmeksizin her ölçekteki ekonominin itici gücü olmaktadır.

Girişimciliğin gelişmesinde, başarılı girişimci sayısının artmasının önemli rolü bulunmaktadır. Girişimcilikte başarıya etki eden faktörlerin hem girişiciler hemde girişimci paydaş kuruluşların bilmesi, girişimcilerin bilinçlenmesi açısından önemlidir. Bilinçli girişimcilerin daha fazla performans göstermeleri beklenmektedir. Dolayısıyla, risk alma, yenilikçilik, motivasyon, rekabetçilik, sermaye, girişimcilik eğitimi, proaktiflik ve liderlik becerileri girişimcilerin başarısına etki eden faktörler hakkında bilinçlenmesi yararlı olabilir. Girişimcilerin başarısına etki eden faktörler ile ilgili nesnel veri kısıtı bulunmaktadır. Bu açıdan uzman görüşü olarak değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

Yapılan bu çalışmada, girişimcilikte önemli görülen girişimcilik başarı faktörleri derlenmiş, bu faktörler SWARA yöntemi ile sıralanmıştır. Kriterlerin sıralanması sonucunda, girişimcilik ve başarıda Risk Alma (K2), Yenilikçilik (K5) ve Proaktiflik (K9) gibi dinamik faktörlerin ön planda olduğu görülmüştür. Girişimcilik Eğitimi (K6), Başarma İhtiyacı (K1) ve Motivasyon (K4) gibi bireysel gelişime yönelik unsurların destekleyici öneme sahip oldukları tespit edilmiştir. Finansal kaynaklar ve Liderlik Becerileri gibi unsurlar ise daha düşük ağırlıklarla tamamlayıcı rol üstlenmektedir. En önemli faktörün Risk Alma, en düşük önemde ise Rekabetçiliğin olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, girişimciliğin bireysel yetkinlikler ve yenilikçi yaklaşımlar etrafında şekillendiğini ortaya koymaktadır. Yapılan literatür incelemesinde Risk Alma faktörünün çok defa

geçtiği tespit edilmiştir. SWARA yöntemi ile yapılan analizde en önemli faktör olarak ortaya çıkmıştır. Literatürdeki en çok sıklıkta geçmesi dikkate alındığında, ortaya çıkan bu durumun tutarlı olduğu anlaşılmaktadır.

Girişimcilik faktörlerinde Risk Faktörünün çok önemli olduğunun görülmesinden hareketle girişimci adaylarının risk yönetimi konusunda bilinçlendirilmesinin büyük önem taşıdığı ifade edilebilir. Bu sonuçtan hareketle de KOSGEB'in çevrimiçi olarak imalat sektöründe faaliyet gösteren, geleneksel sektörlerde yer almak isteyen girişimcilere yönelik eğitim programları düzenlenmesi yararlı olabilir. Ayrıca Ticaret ve Sanayi Odalarının girişimcilerin riski iyi yönetebilmesi için iş planı, yapılabirlik analizi ve risk yönetimi gibi eğitim programları düzenlemesi girişimcilerin bilinçlenmesine, işlerini daha iyi yapmalarına ve yönetmelerine katkı verebilir. Bu sayede girişimcilerin hedeflerine ulaşmaları kolay olabilir. İkinci sıradaki Yenilikçilik için inovasyona yönelik bilinçlendirme programları ve aktivitelerin organize edilmesi TÜBİTAK Ar-Ge inovasyona destek programlarına başvuru yapılması için tanıtım etkinliklerinin yapılması yararlı olacaktır. Girişimcilik kriterlerinin değerlendirilmesi için ileride yapılacak çalışmalarda ANP, MOORA, ENTROPİ gibi farklı çok ölçütlü karar verme yöntemleri kullanılabilir ve bulunan sonuçlar BORDA, COPELAND gibi farklı yöntemlerle toplulaştırılabilir. Görüşü alınan uzmanlar değerlendirmelerinde kesin yargıya varamıyorsa bu yöntemler bulanık mantık çerçevesinde kullanılabilir.

Bilgilendirme / Acknowledgements

Bu çalışma için uzman görüşü verenlere teşekkür ederim.

I would like to thank those who provided expert opinions for this study.

Çatışma Beyanı / Conflict of Interest

Yazar tarafından herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

No potential conflict of interest was declared by the author.

Fon Desteği / Funding

Bu çalışmada herhangi bir resmi, ticari ya da kâr amacı gütmeyen organizasyondan fon desteği alınmamıştır.

Any specific grant has not been received from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Compliance with Ethical Standards

Bu çalışma için Lokman Hekim Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun 28.04.2025 tarihli ve 2025/4 sayılı kararlı ile onay alınmıştır.

For this study, the approval of the Ethics Committee of Lokman Hekim University was obtained with the decision dated 28 April 2025 and numbered 2025/4.

Etik Beyanı / Ethical Statement

Yazar tarafından bu çalışmada bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan edilmiştir.

It was declared by the author that scientific and ethical principles have been followed in this study and all the sources used have been properly cited.

Yazarlar, Verimlilik Dergisi'nde yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

The authors own the copyright of their works published in Journal of Productivity and their works are published under the CC BY-NC 4.0 license.

KAYNAKÇA

- Ağır, H. ve Kara, M.A. (2017). "Girişimcilik ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği", *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 213-227.
- Akarsu, O. ve Döven, M.S. (2022). "Girişimcilik Yönelimini Etkileyen Faktörler: Teknoparklarda Bir Araştırma", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1), 143-164. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.1093800>
- Alimardani, M., Hashemkhani Zolfani, S., Aghdaie, M.H. ve Tamošaitienė, J. (2013). "A Novel Hybrid SWARA and VIKOR Methodology for Supplier Selection in An Agile Environment", *Technological and Economic Development of Economy*, 19(3), 533-548. <https://doi.org/10.3846/20294913.2013.814606>
- Alpkan, L., Ergün, E., Bulut, Ç. ve Yılmaz, C. (2005). "Şirket Girişimciliğinin Şirket Performansına Etkileri", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6(2), 175-189.
- Altıntaş, F.F. (2021). "Şanghay İşbirliği Örgütü'ne Üye Ülkelere Göre Küresel Girişimcilik Endeksi Bileşenlerinin Önemlilik Analizi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 12(29), 252-271. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.729935>
- Altıntaş, F.F. (2024). "G-10 Ülkelerinin Girişimcilik Etkisi Monitörü Performanslarının Analizi", *International Journal of Disciplines in Economics and Administrative Sciences Studies*, 6(17), 271-287. <https://doi.org/10.26728/ideas.271>
- Arias, M.L.B. ve Arango-Botero, D. (2019). "Evaluating the Impact of Social Entrepreneurship: A Multi-Criteria Approach", *Periodica Polytechnica Social and Management Sciences*, 27(2), 141-153. <https://doi.org/10.3311/PPso.12716>
- Bonet, F.P., Armengot, C.R. ve Martín, M.Á.G. (2011). "Entrepreneurial Success And Human Resources", *International Journal of Manpower*, 32(1), 68-80. <https://doi.org/10.1108/01437721111121233>
- Boz, D., Duran, C. ve Uğurlu, A. (2020). "Girişimcilik Eğiliminin İş Performansına Etkisi", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 15(1), 11-23.
- Bozkurt, Ö.Ç. ve Alparslan, A.M. (2013). "Girişimcilerde Bulunması Gereken Özellikler İle Girişimcilik Eğitimi: Girişimci ve Öğrenci Görüşleri", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi* 8(1), 7-28.
- Chu, H.M., Kara, O., Zhu, X. ve Gok, K. (2011). "Chinese Entrepreneurs: Motivations, Success Factors, Problems, and Business-Related Stres", *Journal of Chinese Entrepreneurship*, 3(2), 84-111. <https://doi.org/10.1108/17561391111144546>
- Çetin, F. ve Varoğlu, A.K. (2009). "Özellikler Bağlamında Girişimcinin Beş Faktör Kişilik Örüntüsü", *Savunma Bilimleri Dergisi*, 8(2), 51-66.
- Çınaroğlu, E. (2021). "CRITIC temelli MARCOS Yöntemi İle Yenilikçi ve Girişimci Üniversite Analizi", *Journal of Entrepreneurship and Innovation Management*, 10(1), 111-133.
- Çiçek, B. ve Karakaş, Y.E. (2020). "Girişimcilerin Gözünden Girişimciliği Etkileyen İçsel ve Dışsal Faktörler", *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(23), 1849-1884. <https://doi.org/10.26466/opus.631493>
- Dixit, J.K., Agarwal, S., Ramadani, V. ve Agrawal, V. (2023). "Assessing the Factors of Sustainable Entrepreneurial Attitude in Context of Educational Institutions: AHP and DEMATEL Approach", *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 29(2), 506-529. <https://doi.org/10.1108/IJEBR-05-2022-0446>
- Elevli, S. ve Elevli, B. (2024). "A Study of Entrepreneur and Innovative University Index by Entropy-Based Grey Relational Analysis and PROMETHEE", *Scientometrics*, 129(3), 3193-3223. <https://doi.org/10.1007/s11192-024-05033-z>
- İnce, A. (2015). "Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Şirketinin Misyon ve Vizyon İfadelerine Göre Girişimcilik Özellikleri", *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 143-155.
- Karimi, M., Namamian, F., Vafaei, F. ve Moradi, A. (2019). "Entrepreneurship Policy and Innovative Indicators of Industrial Companies: Evaluation by MCDM and ANN Methods", *Journal of Industrial Strategic Management*, 4(1), 66-93.
- Keleş Tayşir, N., Ülgen, B., İyigün, N.Ö. ve Görener, A. (2024). "A Framework to Overcome Barriers to Social Entrepreneurship Using A Combined Fuzzy MCDM Approach", *Soft Computing*, 28(3), 2325-2351. <https://doi.org/10.1007/s00500-023-09293-4>
- Keršuliene, V., Zavadskas, E.K. ve Turskis, Z. (2010). "Selection of Rational Dispute Resolution Method by Applying New Step-Wise Weight Assessment Ratio Analysis (SWARA)", *Journal of Business Economics and Management*, 11(2), 243-258. <https://doi.org/10.3846/jbem.2010.12>
- Kiraz, A. and Eski, H. (2019). "Determination of Criterion Weights Affecting Entrepreneurship Level by SWARA Method", *Turkish Online Journal of Educational Technology*, 90.
- Kouchaksaraei, R.H., Zolfani, S.H. ve Golabchi, M. (2015). "Glasshouse Locating Based on SWARA-COPRAS Approach", *International Journal of Strategic Property Management*, 19(2), 111-122. <https://doi.org/10.3846/1648715X.2015.1004565>

- Lee, L. ve Yang, C.L. (2013). "Key Success Factors in Female Micro Entrepreneurship-A Study of the Catering Business", *Service Science and Management Research*, 2(3), 39-47.
- Maczulskij, T. ve Viinikainen, J. (2023). "Self-Confidence Predicts Entrepreneurship And Entrepreneurial Success", *Journal of Business Venturing Insights*, 19, E00382. <https://doi.org/10.1016/j.jbvi.2023.e00382>
- Martin, N. ve Pandiammal, P. (2018). "Ranking the Problems of Women Entrepreneurs in India Using VIKOR Method with LONSM", *International Journal of Mathematics Trends and Technology*, Special Issue NCCFQET, 68-76.
- Maruf, M., Gündoğmuş, B. ve Aydın, A. (2023). "Türkiye'deki Büyükşehirlerin CRITIC ve MAIRCA Yöntemleri İle Girişimcilik Kriterlerine Göre Sıralanması", *Premium e-Journal of Social Sciences (PEJOSS)*, 7(37), 2068-2076. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10473553>
- Nguyen, H.T. ve Chu, T-C. (2023). "Ranking Startups Using DEMATEL-ANP-Based Fuzzy PROMETHEE II", *Axioms*, 12(6), 528. <https://doi.org/10.3390/axioms12060528>
- Oğuz, S. (2022). "Evaluation of the Entrepreneurial and Innovative Universities in Turkey through Multiple-Criteria Decision Making Methods", *Kastamonu Education Journal*, 30(2), 353-361. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.799505>
- Okan, T., Sarı, S. ve Peker, İ. (2016). "Girişimcilik Başarı Faktörü Olarak Sosyal Sermaye Kriterlerinin Analitik Hiyerarşı Süreci (AHS) ile Ağırlıklandırılması ve Bir Ölçek Önerisi", *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(1), 177-194.
- Ömürbek, N. ve Karataş, T. (2018). "Girişimci ve Yenilikçi Üniversitelerin Performanslarının Çok Kriterli Karar Verme Teknikleri İle Değerlendirilmesi", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(24), 176-198.
- Özbek, A. (2017). "Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri ve Excel ile Problem Çözümü", Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Porcar, A., Roig-Tierno, N. ve Llorca Mestre, A. (2018). "Factors Affecting Entrepreneurship and Business Sustainability", *Sustainability*, 10(2), 452.
- Safitri, Y.D., Pebriana, R. ve Suasri, E. (2024). "Prioritizing Success Factors for Start-ups in Indonesia Using the Best Worst Method (BWM): A Decision-Making Approach", *Frontier Management Science*, 1(2), 29-36.
- Sönmez A. ve Toksoy A., (2014). "Türkiye'de Girişimcilik ve Türk Girişimci Profili Üzerine Bir Analiz", *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 21(2), 41-58. <https://doi.org/10.18657/yecbu.26416>
- Srivastava, N. ve Agrawal, A. (2010). "Factors Supporting Corporate Entrepreneurship: An Exploratory Study", *Vision*, 14(3), 163-171. <https://doi.org/10.1177/097226291001400302>
- Stanujkic, D., Karabasevic, D. ve Zavadskas, E.K. (2015). "A Framework for the Selection of A Packaging Design Based on the SWARA Method", *Engineering Economics*, 26(2), 181-187. <https://doi.org/10.5755/01.ee.26.2.8820>
- Şenyuva, Z. (2024). "Girişimci Olma Kararının Arkasındaki Faktörler Arası Etkileşimin DEMATEL Yöntemi ile Analizi", *İř ve İnsan Dergisi*, 11(1), 77-91. <https://doi.org/10.18394/iid.1450427>
- Tsai, W.H., Lee, P.L., Shen, Y.S. ve Hwang, E.T. (2014). "A Combined Evaluation Model For Encouraging Entrepreneurship Policies", *Annals Of Operations Research*, 221, 449-468. <https://doi.org/10.1007/s10479-011-1029-6>
- Utlı, N. ve Ayduğ, D. (2024). "Evaluating Entrepreneurship through a Resource-Based Multi-Criteria Decision-Making Model", *Istanbul Management Journal*, 97, 21-29. <https://doi.org/10.26650/imj.2024.97.1397675>
- Vatansever, Ç. (2012). "Türkiye'de Bir Yetkinlik Olarak Girişimcilik", *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 1-9.
- Zolfani, S.H., Zavadskas, E.K. ve Turskis, Z. (2013). "Design of Products with Both International and Local Perspectives Based on Yin-Yang Balance Theory and SWARA Method", *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 26(2), 153-166. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2013.11517613>

